

החוק שנקבר

החוק מחייב את הרשויות המקומיות להקצות שטח לקבורה אורחית, אולם אף אחת מהן אינה עושה זאת. בהוד השרון, העירייה ורשות מקרקעי ישראל כבר זורקות את האחריות זו על זו / שלומית צור

בית העלמין בהוד השרון, "זכותו של אדם להיקבר לפי אמונתו ושללת מתושבי העיר" (צילום: איל יצחק)

את התב"ע באופן שמאפשר לעירייה להפיק שטחים אלו, והכל במטרה לקדם את ביצוע בית העלמין במהירות האפשרית. לצערנו, העירייה מעלה פעם אחר פעם טיעונים ברבר הקושי לבצע עסקה, ובאשר הרשות מציעה פתרונות לחסמים שהעירייה מעלה, זו מציגה קשיים חרשים. העירייה היא זו שאינה מעוניינת בקידום הקצאה של מתחם ד' בלבד, רבר שמביא לעיכוב, מנגד, בעיריית הוד השרון, מציגים תמונה שונה: "העירייה לא זו בלבד שאינה מעכבת שנים אחדות לקידום פיתוח בית העלמין, כולל חלקו האורחי. בשנת 2007 אושרה תוכנית להרחבת בית העלמין הקיים הכולל גם חלק המיועד לקבורה

לנהלי הרשות, החלטות המועצה ואישור הגורמים המוסמכים, אך העירייה סירבה ומתנה את ההקצאה במתחם ד' להקצאה של המתמנים הסמוכים, שטרם הבשילו להקצאה". כמו בעירייה, גם ברמ"א מסבירים כי לא ניתן להקצות את הקרקע ישירות לעמותות ולכן מימוש ההקצאה חייב להעשות באמצעות הרשות המקומית: "לאור העובדה כי התב"ע קובעת מפורשות כי 'מקרקעי ישראל', כהגדרתם בחוק היסוד, יחזקו לעירייה, הרשות מנועה להחזיר מקרקעין אלו לעמותה", הסבירו. "אם תתקבל בקשה לשנות את התב"ע באופן שיאפשר הקצאה ישירה לעמותה, הרשות תבחן אותה לגופה. בפגישות שקיימנו עם העירייה הצענו גם לשנות

קרקע לבית העלמין האורחי, בשל סכסוך שהתגלע בין העירייה לבין רשות מקרקעי ישראל. הבעיה העיקרית העולה מסיפור הזה היא שאף גורם אינו רואה צורך לאלץ את הרשויות המקומיות לקיים את החוק. ברשות מקרקעי ישראל מסבירים כי תוכנית בניין העיר שאושרה באוקטובר 2010 קובעת מתמנים שונים בבית העלמין בהוד השרון, ומתחם ד' מיועד לקבורה אורחית. הם מסבירים כי הוראת התב"ע קובעת שלביות ובהתאם לכך נקבע כי מתחם ד' יהיה זה אשר יבוצע בשלב הראשון. מתחם ד' זמין עקרונית להקצאה מזה כמה חודשים", אמרים ברמ"א, "צגיגי הרשות הציעו לעירייה לקדם את ההקצאה וזאת בכפוף

הנה דוגמה לרפיסות שלטונית מסוג מקומם במיוחד: עוד ב-1996 חוקקה המדינה את חוק הקבורה האורחית, אשר אמור לאפשר לכל אדם להיקבר על פי השקפתו ובהיותו בקבורה אלטרנטיבית לקבורה רתית. אלא שעדי היום החוק מיושם ברשויות בודדות בלבד (ראו מסגרת), ואף גורם אינו מפקח על יישומו, אינו אוכף את החוק, ואינו מטיל סנקציות בגלל ההתעלמות הגורפת ממנו. הסיבה: החוק כלל לא קבע נהלים להקצאת הקרקע, וברשויות מקומיות רבות אין אינטרס להקים תחרות להברה קרישא ולהשקיע כספים בפיתוח שטחי קבורה חדשים. המשמעות: משפחות של אורחים המעוניינים להיקבר בקבורה אורחית, נאלצות לשלם כסף לבתי עלמין אורחיים בערים אחרות, כיוון שהוכות להיקבר בחינם בקבורה אורחית תקפה רק בעיר המגורים של הנפטר.

הרסו תשתיות לקברים חדשים המקוה הבא שבחן "גלובס" בעיר הוד השרון, מעיד על המחול המתמשך של הרשויות ביישום החוק, ועל זלזול המדינה באכיפת יישומו. במשרד הפנים אגב, נחרו להתעלם ולא להגיב לדברים, ובמשרד לשירותי דת סבורים כי לא הם אחראיים על הנושא. הפרשה בהוד השרון החלה לאחר שלפני כעשור אולד בעיר הקרקעות לקבורה, אולם חברה קדישא לא מיהרה לקדם תב"ע חדשה להרחבת בית העלמין, אלא פלשה לשטחים חקלאיים שבהם הקימה קברים חדשים. במקבות פנייתה של עמותת "מנוחה נכונה", הוסה רשות מקרקעי ישראל את התשתיות לקברים החדשים, מהלך שאילץ את העירייה להכין תב"ע חדשה להרחבת בית עלמין, שכוללת גם הקצאת שטח לבית עלמין אורחי. התוכנית אושרה כבר לפני שנים אחדות, אך עד היום לא הוקצתה

באר שבע: בית העלמין האזרחי היחיד שמקבל נפטרים מכל הארץ בחינם

בעיר באר שבע נפתח כבר ב-1999 בית העלמין "מנוחה נכונה", ועד היום זהו בית העלמין היחיד בארץ שבו מקבלים נפטרים מכל הארץ לקבורה אורחית במימון המוסד הביטוח לאומי. בית העלמין, המנוהל על ידי מוריס כלפון, נמצא בכביש באר שבע-חצרים, כ-100 מטר מחוץ לתחום השיפוט של העיר, כדי שמועצת העיר והמועצה הרתית בה לא יוכלו להתערב בנעשה בו. בבית עלמין זה נטמנים גם מי שהתאבדו או שתרמו גופם למדע. אפשר לקיים בו טקס חילוני, קונסרבטיבי, רפורמי, אורתודוקסי או להיקבר ללא טקס כלל. בניגוד לבית עלמין רגיל המנוהל על ידי חברה קדישא, הנפטרים בבית העלמין בבאר שבע נקברים בארונות. בבית העלמין ישנה חלקה יהודית שבה נקברים יהודים שעברו טקס שחרה, חלקה אורחית שבה נקברים למשל בני זוג לא יהודים של יהודים, או יהודים שמעדיפים להיקבר ליד בני זוגם הלא יהודים. החלופה היחידה כיום לבית עלמין זה היא קבורה יקרה בבתי עלמין פרטיים שנמצאים בעיקר בקיבוצים, שם נדרשות משפחות הנפטרים המעוניינות בטקס אורחי לשלם סכומים גבוהים. עמותת "מנוחה נכונה" פועלת בערים נוספות על מנת לקדם את יישום חוק הקבורה האורחי, וכיום בחלק מהן מתנהל הליך משפטי שמקורו בהתנגדות הרשויות למהלך.

בניגוד לבית עלמין שמנהל חברה קדישא, הנפטרים בבית העלמין בבאר שבע נקברים בארונות.

בית העלמין בבאר שבע נקברים בארונות.

● שלומית צור

החוק לקבורה אזרחית: אות מתה מאז 1996

מרבית השטחים שעליהם פועלים בתי עלמין בישראל נמצאים בבעלות המדינה, שמקצה את הקרקעות לרשויות המקומיות באמצעות רשות מקרקעי ישראל, והרשות מקצה אותן ואת ניהולן לחברה קדישא.

עד שנת 1996 לא היתה אפשרות להיקבר בישראל קבורה אזרחית, למעט תופעות לא חוקיות של קבורה אזרחית בקיבוצים תמורת תשלום גבוה (תופעה שנמשכת עד היום).

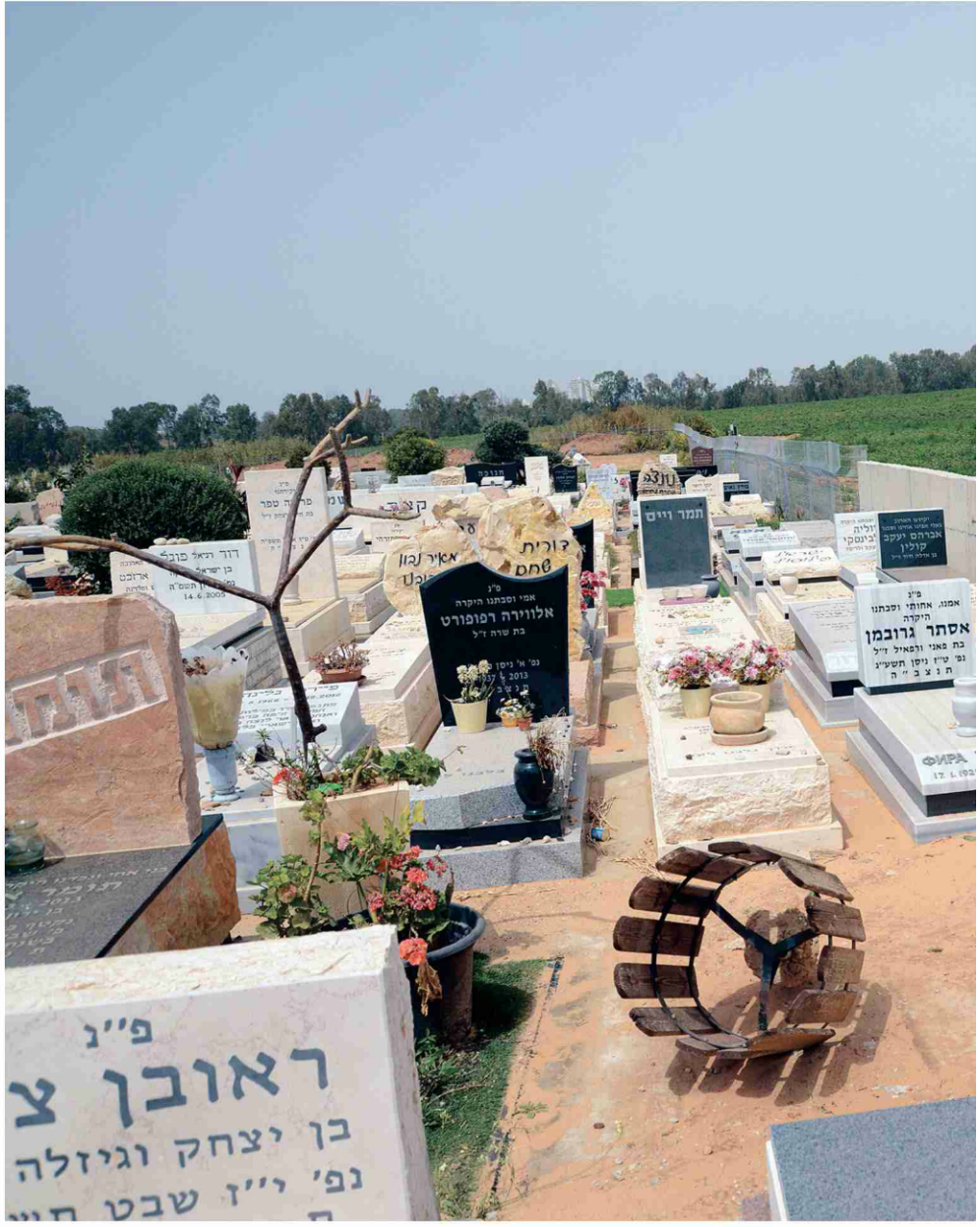
על רקע התגברות הצורך במקומות קבורה לעולים מברית המועצות שיהדותם היתה מוטלת בספק, נחקק באותה שנה לראשונה חוק הקובע כי צריכה להיות אלטרנטיבה של קבורה אזרחית בבתי עלמין בישראל, אך החוק לא קבע כיצד תוקצה הקרקע למטרה זו.

בית העלמין בקיבוץ עינת. המדינה לא הקצתה שטח

מאז התקבלו כמה החלטות ממשלה בעניין, ובשנת 2000 נקבע שבכל בית עלמין חדש שמוקם, או בית עלמין קיים שמורחב, חייב להיות שטח שמוקצה לקבורה אזרחית. הממשלה לא קבעה או תחמה את גודל הקצאת השטח בפועל והשאירה זאת ל"כוחות השוק". ועדת השרים לענייני קבורה קבעה בהחלטתה מינואר 2001 כי "המדינה תממן את המשך הפיתוח של בתי עלמין לקבורה אזרחית חלופית".

אלא שבפועל, עד היום במרבית בתי העלמין בישראל לא פועלים בתי עלמין אזרחיים. המדינה הקימה את בית העלמין האזרחי תל רגב בצפון. עמותת "מנוחה נכונה" פועלת לקדם הקמת בתי עלמין אזרחיים, ולאחר מאבקים רבים הקימה בתי עלמין אזרחיים בבאר שבע, בכפר סבא ובטבעון. את סניף העמותה בהוד השרון הקימה ברכת קלימשיטין לוי כבר ב־2002. ●

האזרחי. עיריית הוד השרון הייבת ליישם את החוק, להניח את השיקולים הוריים בצד, לקבל את השטח שרמ"ז מציעה לה, לתקצב ולפתח את בית עלמין אזרחי ולעשות זאת מיד. כל עיכוב פוגע בתושבי הוד השרון ומנוע מהם זכות בסיסית. הרצליה וכפר סבא הצליחו ליישם את החוק מוזן ורק תושבי הוד השרון סובלים, בעוד הקבורה האורתודוקסית בעיר פועלת בלא כל תנאי, דבר המהווה פגיעה חריפה ובלתי מוצדקת בעיקרון השוויון".

ממשרד השרותים דת נמסר בתגובה: "קביעת מיקום בתי עלמין לקבורה אזרחית אינה בתחום אחריותנו", ומשרד הפנים נמסר כי "הגושא הועבר לבריית ממונה מחוז מרכז במשרד הפנים". ●

אלה, הם תושבי הוד השרון המעוניינים להיקבר בקבורה אזרחית ונאלצים לשלם כספים רבים לבתי העלמין האזרחיים בהרצליה או בכפר סבא, כי הזכות להיקבר בחינם עומדת להם רק בעיר מגוריהם.

ע"ד אורן וינברג, המייצג את עמותת מנוחה נכונה בהוד השרון, אמר בעקבות הדברים כי "בית עלמין אזרחי נועד לאפשר לכל אדם להיקבר לפי אמונתו בלא קשר למצבו הכלכלי, וחלקת הקבר ממממנת מרמי הביטוח הלאומי. זוהי מהפכה אמיתית, אך זכות טבעית זו נשללת מתושבי הוד השרון מזה 19 שנים, מאז נקבע הדבר בחוק. הנחלת העמותה נהגמה לגלות מתחקיר 'גלובס' כי עיריית הוד השרון היא שמעכבת את פתיחת בית העלמין

"בית עלמין אזרחי נועד לאפשר לכל אדם להיקבר לפי אמונתו בלא קשר למצבו הכלכלי, וחלקת הקבר ממממנת מהביטוח הלאומי. אך זכות טבעית זו נשללת"

– ולאור חוסר יכולתו של המנהל להחכיר לעירייה את כל שטח בית העלמין, תאלץ העירייה לשנות את תכנון הביצוע ולמצוא פתרונות חלקיים וזמניים על חלק מהשטחים שהמנהל יעמיד לרשותה. אנו ממתינים לקבלת המידע מהמנהל".

מה שבטוח כי מי שמשלם את המיזם בינתיים על מחלוקת

אזרחית. עם אישור התב"ע פנתה העירייה לרמ"ז, היא בעלת הקרקע, בבקשה להחכיר לה את הקרקע. על אף פניות חוזרות, פגישות ומכתבים, עד היום רמ"ז טרם החכירה לעירייה את הקרקע והצעתה שהעירייה תפקיע את הקרקע במקומה היא הצעה מקוממת. לאחר שנים שרמ"ז לא פעלה בפניו הקרקע היא כעת מציעה לשנות את התב"ע כדי שעיריית הוד השרון תפעל במקומה פדיון הקרקע מהחלקאים עמם יש לה הסכמים, וזאת בנוסף לעלויות הפיתוח שנאמדות בעשרות מיליוני שקלים שמוטלות ממילא על כתפי העירייה. עד שרמ"ז לא תחכיר את השטח לעירייה, לא נובל להקצות את השטח לקבורה אזרחית או אורתודוקסית.